

Sobre la posició de l'estranger en l'estat constitucional. Tres marcs de referència: estat de dret, estat social, estat democràtic¹

JOSÉ ESTEVE PARDO

Catedràtic de dret administratiu. Universitat de Girona

L'Estat ha esdevingut l'interpretador dels drets de les persones per aplicar-los als seus propis ciutadans. Així determina qui és nacional o estranger, quin tracte jurídic han de tenir els segons i quins drets tenen en exclusiva els primers.

L'article té per objectiu oferir una panoràmica de l'estatus jurídic constitucional de l'estranger, però des de les tres perspectives de l'estat de dret, social i democràtic, es procura incidir amb més atenció sobre les dues darreres.

L'autor conclou presentant el graó municipal com l'àmbit polític-social de superació del concepte d'estranger i desplaçant-lo per una renovada noció de ciutadà.

1. PLANTEJAMENT

La recerca dels antecedents de l'estatus constitucional no ha de suposar un llarg viatge cap enrera en el curs de la història. Determinar la posició i el règim de l'estranger ha estat, és cert, una operació freqüent en els diversos sistemes jurídics arribant a oferir, en alguns casos, fórmules i solucions molt perfilades tècnicament, com són les que va elaborar el dret romà el qual va fer de la noció d'estrangeria un dels seus punts de referència.

No és, no obstant, una llunyana figura de l'estranger la que ha de ser ara objecte de la nostra atenció, sinó aquella en la qual es dibuixa un estatus constitucional i això només és possible a partir de la irrupció en la història de la idea i la realitat mateixa de Constitució, la qual cosa evidentment ens col·loca en una època molt més propera.

2. DRETS DE LA PERSONA, ESTAT D'ESTRANGERIA EN EL PRIMER CONSTITUCIONALISME

Amb la referència que acaba de fer-se a la idea i la realitat de Constitució es pretén distingir entre el que són els primers textos constitucionals i les idees que els van animar, per veure, també en aquestes últimes, com es considerava l'estranger, ja que això podrà proporcionar-nos algun element de reflexió. Fonamentalment cal afirmar, amb la notòria simplificació que això comporta, que aquelles idees a les quals hem al·ludit són les que es tramiten i s'expressen al voltant del moviment de la Il·lustració.

2.1. ELS IDEALS DE LA IL·LUSTRACIÓ

L'absoluta igualtat de tots els éssers humans és un

dels més fermes principis de la Il·lustració. En aquesta idea convergeixen diferents corrents del moment i és propagada pels principals pensadors, també pels qui tindran una influència més decisiva en el primer constitucionalisme.

Així és ben coneguda l'oberta posició de Montesquieu a les regulacions que introduïen un tracte especial, desfavorable sense cap justificació, per als estrangers. Era el cas, per exemple, del dret de duana a la França de la seva època. El més destacable és, no obstant, la dimensió inequívocament universal amb que els drets humans s'enuncien i es consideren.

En la filosofia del dret i l'ètica de Kant, la posició medular que ocupen la raó i la voluntat, la seva autonomia –fent abstracció també de la nacionalitat–, condueixen directament a proclamar que "a cada ésser dotat de raó i voluntat se l'ha de reconèixer necessàriament la idea de llibertat". La seva línia de pensament en aquesta matèria abocarà a un clar universalisme ben expressiu en el principal filòsof de la Il·lustració que arriba a postular una ciutadania universal i a considerar que qualsevol vulneració de drets, en qualsevol lloc de la terra, per tots ha de ser sentida.

A França, amb anterioritat a la Revolució, els fisiòcrates ja havien afirmat l'existència d'una sèrie de drets fonamentals que s'haurien de reconèixer a qualsevol persona amb independència de la seva nacionalitat. La importància en aquest punt de les doctrines fisiocràtiques no ha de ser menyspreada de cap manera, ja que, per mitjà de Mirabeau –president en 1789 de l'Assemblea Nacional– tindran una clara incidència en la redacció de la Declaració de Drets de l'Home i del Ciutadà.

1. Text traduït del castellà pels serveis del Departament de Benestar Social.